

Boekpresentatie *Risk* – dankwoord

Utrecht, 19 oktober 2012

Ik heb lang na zitten denken over een oplossing voor het Grote Vraagstuk der Dankwoorden, namelijk: het feit dat je altijd iets of iemand vergeet. Valt het te voorkomen? Wat doe je normaal als je iets ben vergeten? Je sleutels kwijt. Je portemonnee nergens kunnen vinden. Wat is meestal de eerste vraag die je gesteld krijgt of jezelf stelt: waar heb je hem voor het laatst gebruikt? Een beproefde methode is dat tot nu toe in mijn leven gebleken: ga terug in de tijd en bedenk wat er allemaal is gebeurd. Zo kom je er vanzelf achter.

Dus dacht ik: dat moet dan ook maar met dit dankwoordje. Daarom, om te voorkomen dat ik belangrijke mensen of gebeurtenissen zou kunnen vergeten, heb ik gekozen voor de vorm van een chronologisch dankwoord.

Om bij het begin van dit chronologische dankwoord te beginnen, kunnen we natuurlijk niet om het begin van de wereld heen. Het begin van alles. Als God bestaat - en daar ga ik vanuit - wil ik Hem bedanken voor het in gang zetten van het ontstaan van het heelal en de aarde. Als dat niet was gebeurd, hadden wij hier natuurlijk niet gestaan. Niet onbelangrijk.

Ik zal proberen de vaart er enigszins in te houden. Inherent aan de schepping van het heelal is het komen en gaan van sterren. Een ster die ons verlaat, doet dat met lichtjaren aan vuurwerk, een supernova – geen alledaags verschijnsel. Zo'n supernova vond bijvoorbeeld plaats in het jaar 1181 na Christus, een gebeurtenis waar ik God eveneens dankbaar voor ben, omdat hij dit op genereuze wijze liet samenvallen met de geboorte van Fransiscus van Assisi. En zo had mijn hoofdpersoon Stiene met een beetje googelen al gauw een mooi verhaal bij elkaar om *Risk* mee te imponeren. Waarvan akte.

Een ruime 805 jaar later werd ik geboren. Verder geen bijzonder getal, 805, en 1986 ook niet, maar ik ben er op zich wel dankbaar voor, dat het gebeurde. Dus bedankt, mam, pap, voor het feit dat ik geboren mocht worden en mocht opgroeien, en dat brengt ons ook meteen bij nog een punt van dankbaarheid. Een tijdje daarvoor, ergens eind jaren '70 moet het zijn geweest, gaf het college van Burgemeester en Wethouders van Zwolle

opdracht tot het ontwerp en de bouw van het onvolprezen Westenholte, onze mooie wijk in Zwolle-Noord, tussen Voorst en Frankhuis en inmiddels zowat opgeslokt door het Vinex-geweld. Westenholte, wie moet ik daarvoor precies bedanken? De burgemeester dan maar. Ondanks mijn toegewijde research kwam ik er niet helemaal uit, dus moet ik het houden op Job Drijper of Gauke Loopstra, één van de twee, allebei VVD'ers in elk geval, maar toch: mijn dank! Zonder deze prachtige jaren '80-wijk vol woonerven en twee huizen onder één kap hadden *Risk* en *Stiene* niet de wereld gehad waar ze nu in rondlopen.

De eerstvolgenden die mijn dank verdienen, puur chronologisch gezien, zijn mijn vrienden van het eerste uur. We voetbalden als kinderen op veldjes in eerdergenoemde wijk, waarna ieder zijns weegs ging maar we elkaar nooit uit het oog verloren. Toen ik op de middelbare school het schrijven zo'n beetje ontdekte, waren zij de beroerste niet om mij tijdens de kunst- en cultuurweek te vergezellen bij de poëzieworkshop. Ik durf te stellen dat zich op dat moment geen poëtisch hart in hen ontplooidde, maar ze deden het voor mij. Net zoals ze de afgelopen jaren altijd maar geïnteresseerd bleven in de voortgang van dat boek van mij; we vierden feest als ik zeker wist dat het nu ECHT ECHT ECHT af was, en ze treurden mee als bleek dat ik veel te optimistisch was geweest.

Hetzelfde en nog veel meer valt te zeggen over Marianne. Ik dank haar voor de vele rollen die ze met zoveel liefde heeft ingenomen. Inspiratiebron vanaf het begin, toegewijd mee-lezer, zowel bij regen als op zonnige voorjaarsmiddagen op een bankje in de buurt van de Uithof, supporter en criticus tegelijk, en de laatste tijd kreeg ik het idee dat ze haast mijn woordvoerder begon te worden, zo veel wist ze er naar anderen over te vertellen. Ik kon bijna naast haar blijven zitten als de diepzinnige schrijver met een blik in de verte en een betekenisvol zwijgen. Die rol bevalt me wel.

Annelies Fontijne wil ik bedanken voor haar enthousiaste begeleiding en haar scherpe oog als redacteur maar vooral als lezer. Het moet 2008 zijn geweest dat ik voor het eerst bij haar en Maria aan het bureau van uitgeverij Nieuw Amsterdam zat. Ik had een serie gedichten geschreven waar ze wel interesse in hadden, maar had ik niet toevallig nog een idee voor een verhaal, een boek liggen? Het is wat gebruikelijker om daarmee te debuten. Tuurlijk, zei ik in mijn overmoed. Dat waren *Risk* en *Stiene*, twee tieners die op een septemberavond met elkaar op het houten speelhok zaten in hun park. De zon ging bijna onder. Dat was het enige idee dat ik al in mijn hoofd had. Daar wilde ik iets mee. Maar hoe moeilijk het is om, met alleen dat beeld als startpunt, een heel boek te

schrijven, dat bleek later wel. Ik dacht dat ik dat idee wel even kon omzetten naar een verhaal. Dat eerste idee werd uiteindelijk “hoofdstuk 0”. Daarna volgden er nog 20. Ondertussen was Nieuw Amsterdam verleden tijd en kwam Gottmer in beeld. Annelies heeft me begeleid tot aan het definitieve manuscript, en is ook daarna betrokken gebleven, en ik dank haar voor haar geloof in een mooi eindresultaat.

Chronologisch klopt het niet meer helemaal, want ik heb het al over het eindresultaat, maar ik wil toch ook nog even vermelden dat de eerste hoofdstukken van *Risk* zijn ontstaan in volstrekte afzondering in de binnenlanden van Zweden. Gerrit en Eline stelden hun prachtige gele huisje aldaar ter beschikking voor de goede, literaire zaak. In “huize Mon” heb ik vooral twee dingen geleerd: ten eerste dat het mogelijk is om jezelf tot schrijven te dwingen als je echt geen andere prikkels meer om je heen hebt, en ten tweede dat ik helemaal gek word van afzondering en eenzaamheid. Ik heb het tien dagen in mijn eentje uitgehouden, toen kwamen ze me redden, maar het werkte wel! Elke dag schreef ik over *Risk*, Stiene, Sannah, Paultje, Gio en Pom, en het beeld werd steeds uitgebreider. Het park ontstond, hun woonwijk, hun ouders en hun school. Ik begon me meer en meer thuis te voelen in mijn eigen verhaal. Dat was een mooie ervaring.

Tot slot, en dat sluit aan bij dat thuisvoelen in je eigen verhaal, wil ik Edward van de Vendel bedanken.

Edward was eerst mijn gastdocent aan de schrijfopleiding, wij schreven jeugdpoëzie in zijn lessen. Omdat dat zo goed uitpakte en wij zo enthousiast waren, bleek een serie van 8 lessen veel te weinig. En aangezien Edward, naast de 250 ideeën die hij dagelijks al uitvoert, er altijd nog wel een extra projectje bij kan doen, zijn wij daarna nog vele malen met een klein groepje bij hem thuis geweest voor het bespreken van nieuw materiaal. Er zijn mooie dingen uit voortgekomen – ik noem een willekeurige Gouden Griffel – maar dat terzijde. In jeugdliteratuurkringen zijn we wel eens geschaard onder de “School Van de Vendel”, iets waar ik me allerminst voor hoeft te schamen.

Edward is vooral, van die eerste lessen tot nu, een enorme bemoediging en inspiratie voor mij geweest. Hij heeft vele, vele versies van het manuscript van *Risk* gelezen, en er telkens weer even onbevooroordeeld en enthousiast op gereageerd. Hoe je het voor elkaar krijgt, ik verbaas me er nog steeds over. Mij kwam dat hele verhaal na verloop van tijd de neusgaten uit.

Maar Edward wees me telkens weer op de liefde voor het schrijven die hij duidelijk ook in mij zag. Wacht maar, zei hij wel eens, op een gegeven moment zit je zo in dat verhaal dat je 's ochtends met je personages opstaat, dat je ontbijt en doucht en op de fiets stapt en

voortdurend die personages in je hoofd hebt. Dat je je bij elke gebeurtenis door de dag heen afvraagt: wat zou Stiene hiervan vinden? Waar zou *Risk* nu zijn?

En zo ging het ook. Ik zal zo meteen dit boek, als symbolisch eerste exemplaar, aan Edward uitreiken, maar ik moet er wel bij vermelden dat hij dit boek al doodleuk zélf bij de boekhandel had gekocht. Hij ging er blijkbaar vanuit dat al die meelesuren en bemoedigende gesprekken volstrekt logisch en vanzelfsprekend waren, en dat hij na zijn eindeloze stoet aan opbeurende woorden, complimenten, hoopgevende kritiek en bruikbare tips weer gewoon terug diende te keren in de rol van zomaar een koper van mijn boek. Ik heb hem vriendelijk gevraagd of hij dan op z'n minst dat boek mee hier naartoe kon nemen, zodat we het hele ritueeltje alsnog konden uitvoeren.

Dus ik reik hem, met veel genoegen, zijn zelf gekochte boek uit, maar niet voordat ik afsluit met een Twitter-anekdote die ik van Edward moest bewaren.

In december 2010 plaatste ik op Twitter een berichtje, waarin ik meedeelde dat ik die nacht in Tivoli, in gedachten verzonken, tussen mijn hoofdpersonages had gedanst.

Edward reageerde: "Op de vulkaan? Stiekem? Tot het ochtendglorien? Je voeten blauw? Tegen wil en dank?"

En ik antwoordde: "Met onze ogen dicht. Tussen mensen die we niet kenden. En we konden het eigenlijk wel goed samen vinden, omdat zij en ik elkaar beter kennen dan mogelijk is."

Jelmer Soes

Utrecht, 19 oktober 2012